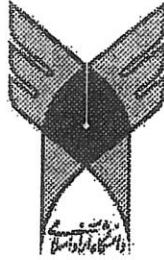

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجلس شورای اسلامی ایران

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

نیایدی از خداوند جهان و اعتماد به این که عالم محشر خداست و شماره نافر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت
چاپگاه دانشگاه اسلامی فرهنگ و تمدن بشری، داد انجمنیان و اصحاب بیات علمی و اندکای دانشگاه آزاد اسلامی مشهد می گردیم اصول زیر را در انجام
خاست های پژوهشی در نظر قرار داده و از آن تعقیب کنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت چونی از حرکت و رفتار غیر حرفی و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را در زمینه های غیر علمی می آلائند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و ارائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات در رعایت جانب بقدر خود داری از حرکت حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تمهید به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت چینی: تلاش در راستای پی چینی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل نالیکت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تمهید به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن بهیچ وجه توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی گروه فقه و حقوق اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه ی کارشناسی ارشد (M . A)

گرایش: فقه و حقوق خصوصی

عنوان:

بررسی ضرر معنوی تولیدات رسانه های گروهی در فقه و حقوق و راهکارهای

جبران خسارت آن

استاد راهنما:

دکتر هادی عظیمی گرگانی

پژوهشگر:

حسین انیسی

زمستان ۹۴

تقدیم به

تمام عزیزانی که همواره در زندگی بهمراهم بودند به ویژه پدر و مادر مهربان و دلسوزم.

و نیز تقدیم به ارواح پاک طیب شهدا جانبازان و ایثارگران که با مجاهدت و گذشت از همه تعلقات مادی راه را

برای ما هموار نمودند تا در سایه امنیت و آرامشی که با خون خود رقم زدند فرصت برای تحصیل و رشد من و

دیگر هموطنان عزیزم فراهم کرد.

تشکر و قدردانی

با سپاس و ستایش خداوند که سرچشمه دانش، بصیرت و آگاهی است.

از همراهان همیشه زندگیم، پدر و مادر و دوستان عزیزم که حضور همواره شان روشنای زندگیم بوده است بسیار سپاسگزار و ممنونم.

همچنین از استادان بزرگوارم، جناب آقای دکتر هادی عظیمی گرکانی و جناب آقای دکتر حجت الاسلام والمسلمین بهرامی نژاد که با راهنمایی هایشان راه را بر من هموارتر کردند.

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب حسین انیسی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۹۲۰۰۲۷۳۸۲ در رشته فقه و حقوق خصوصی که در تاریخ ۹۴/۱۰/۱۴ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی ضرر معنوی تولیدات رسانه های گروهی در فقه و حقوق و راهکار جبران خسارت آن با کسب نمره ۲۰ و درجه عالی دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم:

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۴/۱۰/۱۴

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای حسین انیسی از پایان نامه خود دفاع نموده وبا نمره ۲۰ بحروف بیست تمام و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۴۰۷۹۴۱۰۲۳
عنوان پایان نامه: بررسی ضرر معنوی تولیدات رسانه های گروهی در فقه و حقوق و راهکار جبران خسارت آن		
نام و نام خانوادگی دانشجو: حسین انیسی	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۳/۸/۱۵	تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۴/۱۰/۱۴
شماره دانشجویی: ۹۲۰۰۲۷۳۸۲	رشته تحصیلی: فقه و حقوق خصوصی	
استاد /استادان راهنما: دکتر هادی عظیمی گرکانی استادان داور: دکتر علی بهرامی نژاد- دکتر معصومه رشاد		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>رسانه های جمعی می توانند مفید یا خسارت زننده باشند. این انسان ها هستند که مفاهیم نیک و بدی را به محتوای برنامه های منتشر شده و تولیدات رسانه ها نسبت می دهند.</p> <p>ارزش های ذاتی رسانه های گروهی از جمله آگاه سازی و خبررسانی و..... شاید بدون وجود هرگونه نیت سوء و مجرمانه ضرری ناشی از انتشار خبر یا ارائه گزارش به افراد حقیقی یا حقوقی، خصوصی یا عمومی وارد گردد که در این راستا این مسئولیت و اصول حاکم بر جبران ضرر مادی و معنوی زیان دیده با تکیه بر مستندات و مستدلای شرعی و قانونی اقتضا دارد تا راهکارهایی منسجم و دقیق و درعین حال هم سو با ادامه فعالیت های قانونی و منطقی رسانه ها با رعایت ضروریات حقوقی اتخاذ گردد.</p> <p>پایان نامه حاضر تلاش می کند با مطالعه جوانب موضوع به بیان راهکارهای مزبور بپردازد و راه را برای طراحی مناسب تر اعمال جبران ضرر زیان دیده ناشی از رسانه های گروهی فراهم آورد.</p>		

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضا:

مناسب نیست

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات پژوهش	
۱-۱ مقدمه:.....	۲
۲-۱ بیان مساله.....	۳
۳-۱ اهمیت موضوع تحقیق.....	۵
۴-۱ هدفهای تحقیق:.....	۵
۵-۱ سوالات یا فرضیه های تحقیق.....	۵
۶-۱ روش تحقیق:.....	۵
۷-۱ روش گرد آوری اطلاعات:.....	۵
۸-۱ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:.....	۵
فصل دوم: مبانی نظری پژوهش	
۱-۲ رسانه ها.....	۷
۱-۱-۲ تعریف رسانه.....	۷
۲-۱-۲ تاریخچه رسانه های عمومی.....	۷
۲-۲ حقوق رسانه ها (عبدالعلی رضایی، مطبوعات و فرهنگ عمومی (مجموعه مقالات فرهنگ و	
جامعه)، تهران، آرون).....	۸
۱-۲-۲ پایه های حقوق رسانه ها.....	۸
۲-۲-۲ تعریف حقوق رسانه ها.....	۸
۳-۲ استقلال حقوق رسانه ها و فواید آن.....	۱۰
۴-۲ جایگاه حقوق رسانه ها.....	۱۲
۵-۲ انواع رسانه ها.....	۱۳
۶-۲ حدود آزادی رسانه ها:.....	۱۷
فصل سوم: جبران خسارت وارده رسانه ها	
۱-۳ برخی از اصول عمومی دین مبین اسلام در ارتباط با حقوق ارتباطات.....	۲۰
۱-۱-۳ اعطای عقل.....	۲۰
۲-۱-۳ کرامت انسانی.....	۲۲
۲-۳ عقل ذهنی و عقل ارزشی:.....	۲۲

۲۴	۳-۳ اصول مشترک موضوعات محتوایی حقوق ارتباطات در اسلام.....
۲۴	۳-۳-۱ آزادی عقیده.....
۲۵	۳-۴ خاستگاه آزادی عقیده در اسلام.....
۲۶	۳-۴-۱ آزادی عقیده در قرآن کریم.....
۲۸	۳-۴-۲ آزادی در اختیار ضلالت و هدایت در دنیا.....
۳۰	۳-۵ اراده خداوند بر اختلاف عقاید بشری و البته نجات عقاید حقه.....
۳۲	۳-۶ چارچوب و حدود آزادی تفکر و عقیده.....
۴۱	۳-۷ آزادی بیان.....
۴۶	۳-۸ خاستگاه آزادی بیان در اسلام.....
۴۶	۳-۸-۱ قرآن کریم.....
۴۸	۳-۸-۲ آزادی بیان در روایات و سیره پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار(ع).....
۵۱	۳-۹ اصول تأیید کننده آزادی بیان در اسلام.....
۵۱	۳-۹-۱ تبیین مفهوم.....
۵۳	۳-۹-۲ ادله و وجوب شرعی.....
۵۳	۳-۹-۳ قرآن کریم.....
۵۵	۳-۹-۴ روایات.....
۶۳	۳-۱۰ حدود و چارچوب آزادی بیان در اسلام.....
۶۴	۳-۱۰-۱ ارتداد.....
۶۴	۳-۱۰-۲ اضلال.....
۷۹	۳-۱۱ آزادی بیان در اسناد بین المللی و منطقه ای.....
۸۴	۳-۱۲ مفهوم جبران.....
۸۵	۳-۱۲-۱ جبران ضرر مادی.....
۸۵	۳-۱۲-۲ جبران ضرر معنوی.....
۸۶	۳-۱۲-۲-۱ دلایل مخالفین جبران خسارت معنوی.....
۸۷	۳-۱۲-۲-۲ دلایل موافقین جبران خسارت معنوی.....
۸۹	۳-۱۳ مفهوم ضرر.....
۹۰	۳-۱۴ مبانی ورود ضرر.....
۹۳	۳-۱۵ مصادیق اضرار رسانه ای.....

فصل چهارم: نتیجه گیری

۹۷ ..... ۱-۴ نتیجه گیری

۱۰۰ ..... منابع و مآخذ

چکیده:

رسانه های جمعی می توانند مفید یا خسارت زننده باشند. این انسان ها هستند که مفاهیم نیک و بدی را به محتوای برنامه های منتشر شده و تولیدات رسانه ها نسبت می دهند. ارزش های ذاتی رسانه های گروهی از جمله آگاه سازی و خبررسانی و..... شاید بدون وجود هرگونه نیت سوء و مجرمانه ضرری ناشی از انتشار خبر یا ارائه گزارش به افراد حقیقی یا حقوقی، خصوصی یا عمومی وارد گردد که در این راستا این مسئولیت و اصول حاکم بر جبران ضرر مادی و معنوی زیان دیده با تکیه بر مستندات و مستدلالات شرعی و قانونی اقتضا دارد تا راهکارهایی منسجم و دقیق و درعین حال هم سو با ادامه فعالیت های قانونی و منطقی رسانه ها با رعایت ضروریات حقوقی اتخاذ گردد.

پایان نامه حاضر تلاش می کند با مطالعه جوانب موضوع به بیان راهکارهای مزبور پردازد و راه را برای طراحی مناسب تر اعمال جبران ضرر زیان دیده ناشی از رسانه های گروهی فراهم آورد.

فصل اول:

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه:

واژه معنوی در برابر مادی بکار رفته ضروری که متوجه حیثیت و شرافت و آبروی شخص یا بستگان او گردد. زمانی که فردی توسط رسانه ای مورد توهین قرار می گیرد گرچه از حقوق مالی و مادی وی چیزی کاسته نمی شود اما به لحاظ روحی چنان دچار صدمه و ضربه می گردد که جبران این نوع ضرر گاهی بسیار دشوارتر از جبران ضرر مادی است این دردها و صدمات روحی و ضربات ناشی از افترا و توهین رسانه ای ضرر معنوی محسوب است. قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۲۹۰ در مقام تبیین ضرر معنوی آن را کسر حیثیت یا اعتبار اشخاص یا صدمات روحی دانسته که نمونه هایی از مستندات قانونی مطالبه ضرر معنوی صدر ماده ۸ قانون مسئولیت مدنی است که مقرر داشته: «کسی که در اثر تصدیقات یا انتشارات مخالف واقع به حیثیت یا اعتبارات یا موقعیت دیگری زیان وارد آورد مسئول جبران آن است» و یا در ماده ۹ قانون آئین دادرسی کیفری ضرر و زیانی که قابل مطالبه است به شرح ذیل است: در بند دوم این ماده آمده است: ۲- ضرر و زیان معنوی که عبارت است از کسر حیثیت یا اعتبار اشخاص یا صدمات روحی و ماده ۵۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۸۵.... در موارد ضرر معنوی چنانچه تقصیر یا اشتباه قاضی موجب هتک حیثیت از کسی گردد باید نسبت به اعاده حیثیت او اقدام نمود.

ماده ۱۰ قانون مسئولیت مدنی ۱۳۳۹ در این خصوص مقرر می دارد:

کسی که به حیثیت و اعتبارات شخصی یا خانوادگی او لطمه وارد شود می تواند از کسی که لطمه را وارد نموده است جبران زیان مادی و معنوی خود را بخواهد هرگاه اهمیت زیان و نوع تقصیر ایجاب نماید دادگاه می تواند در صورت اثبات تقصیر علاوه بر صدور حکم بر خسارت مالی، حکم به رفع زیان از طریق دیگر از قبیل الزام به عذرخواهی و درج حکم در جراید و امثال آن نماید.»

۲-۱ بیان مساله

بعضی از اقدامات رسانه در ورود ضرر و زیان به غیر، با توجه به قوانین حاکم مجرمانه بوده و قابلیت مجازات دارد. بدیهی است مجازات مرتکب خود یکی از راهکارهای آرامش روحی و عاطفی زیان دیده است. اعمال زیانبار رسانه ها در ورود ضرر مادی یا معنوی به دیگری بعضاً در قالب موارد ذیل واقع می شود: نقض حریم خصوصی: در نظام حقوقی ایران اصول ۲۲، ۲۳ و ۲۵ قانون اساسی و مواد ۵۷۰، ۵۸۰، ۵۸۲، ۶۴۱ و ۶۶۹ قانون مجازات اسلامی به برخی از مسائل مربوط به حریم خصوصی اشخاص توجه نموده اند... در اصل ۲۲ قانون اساسی آمده است: حیثیت، جان، مال، حقوق مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است مگر در مواردی که قانون تجویز کند. یا اصل ۲۳ قانون اساسی اشاره می کند: «تفتیش عقاید ممنوع است و هیچ کس را نمی توان به صرف داشتن عقیده ای مورد تعرض و مواخذه قرار داد.» و اصل ۲۵ قانون اساسی «بازرسی و نرساندن نامه ها ضبط و فاش کردن مکالمات تلفنی، افشای مخابرات تلگرافی و تلکس، سانسور، عدم مخابرات و نرساندن آنها، استراق سمع و هرگونه تجسس» را ممنوع، مگر به حکم قانون. هتک حرمت: در تحقق هتک حرمت باید دو شرط علنی بودن که در رسانه های همگانی با پخش و انتشار محقق می شود و نیز معین بودن شخص مورد هتک که اعم از شخص یا گروهی قابل شناسایی است، لحاظ گردد. هتک حرمت عمدتاً در رسانه ها در قالب افترا، توهین و نشر اکاذیب تجلی می یابد که برای ارتکاب این افعال در قانون مجازات اسلامی مجازات تعیین شده است. انتشار غیرمجاز دادگاه ها: هرچند که علنی بودن دادگاهها یکی از اصول مترقی قانون اساسی کشورمان است (اصل ۶۵ قانون اساسی) ولی ماده ۱۸۸ قانون آئین دادرسی در امور کیفری منظور از علنی بودن محاکمه را عدم ایجاد مانع برای حضور افراد در دادگاه می داند ولی انتشار آن در رسانه ها را قبل از قطعی شدن رای قضایی غیرمجاز اعلام داشته است. در ذیل ماده ۲۲۵ قانون آئین دادرسی کیفری آمده است انتشار جریان دادگاه از طریق رسانه های همگانی و یا فیلمبرداری و تهیه عکس و افشای هویت و مشخصات متهم ممنوع و متخلف به مجازات قانونی مندرج در ماده ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی محکوم خواهد شد. کودکان از موقعیت خاصی در خصوص قانون مربوط به رسانه ها برخوردارند. گمراه کردن از طریق تبلیغات: رسانه ها قادرند با

تبلیغات، امر موهومی را صحیح و امر صحیح و مقبولی را موهوم جلوه دهند. ارائه تبلیغات غیر صحیح در عرصه های مالی (تجاری) یا فرهنگی یا سیاسی، همگی امکان تحقق ضرر را فراهم می کند. رسانه نباید در هر یک از این عرصه ها از قواعد و مقررات حاکم بر موضوع خارج شود و یا با آگهی تبلیغاتی مقایسه ای در صدد تخریب باشد. برابر ماده ۱۲ آئین نامه تاسیس و نظارت بر نحوه کار و فعالیت کانون های آگهی و تبلیغاتی، استفاده از تصاویر مغایر اخلاق و معتقدات مذهبی و عفت عمومی و توهین آمیز ممنوع اعلام شده است و می تواند موجب مسئولیت مدنی و حتی کیفری متخلف گردد. تحریک به جرائم علیه امنیت: رسانه ها در صورت اقدام به تحریک مردم یا گروه خاص به اقدام علیه امنیت می بایست مسئولیت ناشی از اقدام خویش را بپذیرند در این راستا ماده ۲۵ قانون مطبوعات مجازات کیفری را به قانون مجازات عمومی سابق احاله داده و مفاد ماده ۵۱۲ و ۵۰۴ قانون مجازات اسلامی نیز در خصوص موضوع تعیین تکلیف نموده است. انتشار اسناد محرمانه دولتی و نظامی: انتشار اسناد محرمانه و سری دولتی بموجب قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح و قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۱۳۵۳ غیر مجاز و مستوجب عقوبت است که اسناد محرمانه و سری و... دارای آئین نامه مخصوص است و تمامی رسانه ها از انتشار این گونه اسناد و بدون مجوز قطعاً ممنوع خواهند بود و چنانچه در راستای ارتکاب این فعل زیان به شخص، گروه و یا حتی دولت وارد گردد موظف به جبران زیان خواهند بود. نشر اکاذیب: دروغ پراکنی در تمامی ادیان و سیستمهای حقوقی قبیح و جرم است. در ماده ۶۹۸ قانون مجازات اسلامی هرکس به قصد اضرار دیگران یا تشویش اذهان عمومی یا مقامات رسمی یا شکوائیه یا توزیع اوراق چاپی یا خطی یا امضاء یا بدون امضا اکاذیبی را اظهار نماید... باید به حبس از دو ماه تا دو سال و یا هفتاد و چهار ضربه شلاق محکوم شود و بند ۱۱ ماده ۶ قانون مطبوعات مصوب سال ۷۹ نیز پنخس شایعات و مطالب خلاف واقع و یا تحریف مطالب دیگران را جرم دانسته و در تبصره این ماده مجازات های مقرر در ماده ۶۹۸ را برای متخلف در نظر گرفته و اصرار در ارتکاب را نیز موجب لغو پروانه اعلام نموده است. بنابر این بر اساس قانون مسئولیت مدنی متضرر از جرم حق مطالبه خسارت را نیز خواهد داشت.

۱-۳ اهمیت موضوع تحقیق

می‌توان دریافت که قوانین ایران حمایت کافی و شایسته را از زیان‌دیده در قبال جبران خسارت های وارده از طریق رسانه های گروهی بعمل نیاورده نیازمند اصلاح و بازنگری می باشد. به نظر می رسد انجام پژوهشی در راستای خسارت های وارده لازم و ضروری باشد.

۱-۴ هدفهای تحقیق :

جبران خسارت های وارد شده رسانه های گروهی
بررسی ضرر معنوی تولیدات رسانه های گروهی

۱-۵ سوالات یا فرضیه های تحقیق

سوالات تحقیق:

هدف جبران خسارت تولیدات رسانه های گروهی چه چیزی می باشد؟

ضرر معنوی چگونه ضرری می باشد؟

فرضیه های تحقیق:

هدف جبران خسارت با در نظر گرفتن نوع خسارت و خواست متضرراز زیان و التیام زیان‌دیده اعاده وضع به حال سابق است.

ضرر معنوی ضرری است که متوجه حیثیت و شرافت و آبروی شخص یا بستگان او گردد.

۱-۶ روش تحقیق :

در انجام این تحقیق اطلاعات به روش کتابخانه ای جمع آوری شده و از طریق فیش برداری دسته بندی و شده است. زبان تحقیق توصیفی تحلیلی می باشد

۱-۷ روش گرد آوری اطلاعات :

استفاده از کتب ، مجلات و نوشتارها سایت های حقوقی و جمع آوری و بررسی آنها

۱-۸ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات :

روش تجزیه و تحلیل و بررسی ، بصورت تحلیلی - توصیفی خواهد بود

فصل دوم:

مبانی نظری پژوهش

۱-۲ رسانه ها

۱-۱-۲ تعریف رسانه

برای شناخت و معرفت بیشتر درباره یک موضوع بهترین و اولین مرحله تعریف جامع و مانعی از موضوع است از این رو در مقوله رسانه ها ابتدا به تعریف (رسانه) یا (رسانه های عمومی) می پردازیم؛ تا حیطه آن ها را به طور کامل مشخص نماییم. رسانه های جمعی یا عمومی و به تعبیر دیگر وسایل ارتباط جمعی اصطلاح فارسی شده واژه لاتین «MEDIUM» است که جمع آن «MEDIA» می باشد و منظور از آن دسته ای از وسایل هستند که مورد توجه تعداد کثیری می باشند و از تمدن های جدید بوجود آمده اند (تیین جامعه شناختی انعکاس جرم در مطبوعات، سهیلا صادقی فسایی ۱۳۹۲). البته رسانه در این تعریف به طور کامل معرفی نشده است زیرا وسایلی که مورد توجه تعداد کثیری باشد و در تمدن جدید بوجود آمده باشد محدود و منحصر به وسایل ارتباط جمعی نیست از این رو بایستی به تعریفی دقیق تر پرداخت. رسانه به معنی هر وسیله ای است که انتقال دهنده فرهنگ ها و افکار عده ای باشد. و اکنون آن چه مصداق این تعریف است وسایلی همانند: روزنامه ها، مجلات، رادیو، تلویزیون، ماهواره، اینترنت، CDها، ویدئو و... می باشند.

۲-۱-۲ تاریخچه رسانه های عمومی

در حدود ۱۶۰ سال قبل با منتشر شدن کاغذ اخبار به مدیریت میرزای شیرازی، ایران وارد جهان رسانه ای شد و این در حالی است که در غرب این تاریخ به ۴۰۰ سال پیش برمی گردد (محمد فرجیها، بازتاب رسانه ای جرم، رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲) و این مسأله از قدمت بحث رسانه ها در کشورهای غربی حکایت می کند و به نسبت همین قدمت، کار رسانه ای بیشتری انجام شده است و طبعاً پیشرفت های قابل ملاحظه ای صورت گرفته است.

۲-۲ حقوق رسانه‌ها (عبدالعلی رضایی، مطبوعات و فرهنگ عمومی) مجموعه مقالات فرهنگ و جامعه، تهران، آرون)

حقوق رسانه‌ها از زمره رشته‌های نوپیدای دانش حقوق است که با شتابی فراوان در حال گسترش و تکامل است. جذابیت مباحث حقوقی رسانه‌ها به دلیل تأثیر روزافزون وسایل ارتباط جمعی در زندگی روزگار ما و ابتلای همگانی به آن است.

میان رشته‌ای بودن این موضوع و ارتباط آن با دانش‌های دیگر نظیر جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و سیاست نیز بر جذابیت آن افزوده است. البته نباید تحول و دگرگونی روزانه فناوری را هم ناپدید گرفت.

برای مثال ماهواره یا اینترنت را در نظر بگیرید که چگونه پرسش‌های حقوقی بی‌شماری را در زندگی اجتماعی ما پدید آورده است؛ پرسش‌هایی که هر روز بر انبوه آنها افزوده می‌شود و نمی‌تواند بی‌پاسخ بماند. این چنین است که قلمرو مباحث حقوق رسانه‌ها در جهان امروز به سرعت گسترده و گسترده‌تر می‌شود. با وجود این، حقوق رسانه‌ها در ایران، چنانکه شایسته است، رایج نبوده و رشد نکرده است. مقاله حاضر در صدد آن است که مبانی و پایه‌های نظام جامع حقوق رسانه‌ها را تبیین کند، چشم‌انداز و آینده آن در ایران را روشن نماید و در نهایت بایسته‌های آن را گوشزد کند. اهداف یاد شده در سه گفتار جداگانه پی‌گرفته خواهد شد.

۲-۲-۱ پایه‌های حقوق رسانه‌ها

در این گفتار ابتدا مقصود از حقوق رسانه‌ها را تبیین می‌کنیم و پس از توضیح کوتاهی درباره تقسیم‌بندی‌های رایج در علم حقوق به تبیین جایگاه و فواید استقلال این رشته از حقوق حرفه‌ای می‌پردازیم.

۲-۲-۲ تعریف حقوق رسانه‌ها

برای تعریف حقوق رسانه‌ها ابتدا باید به معنای دو واژه «رسانه» و «حقوق» و سپس به مفهوم ترکیب آن دو اشاره کرد. «رسانه» در اینجا به معنای وسایل ارتباطی مبتنی بر فناوری است که پیام‌هایی را